

ครูอ๋ม จันทรชุ่ม

ช่างสลักหนังตะลุง

ครูอ๋ม จันทรชุ่ม
ช่างสลักหนังตลุง

ชื่อ-สกุล นายอ๋ม จันทรชุ่ม
 วัน เดือน ปี เกิด ๓ พฤษภาคม ๒๔๗๕
 สถานที่เกิด อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา
 การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔
 ที่อยู่ ๑๔๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่ามะเดื่อ
 อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง
 โทรศัพท์ ๐๘๔-๘๖๐๕๔๑๔
 ที่ทำงาน ๑๔๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่ามะเดื่อ
 อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

บิดา-มารดา

ชื่อบิดา นายคลัง จันทรชุ่ม
 ชื่อมารดา นางน่วม จันทรชุ่ม
ครอบครัว
 ชื่อภรรยา นางสมใจ จันทรชุ่ม

๐๙๑

๐๙๒

เกียรติคุณ/รางวัลที่ได้รับ

- ๒๕๒๖ ผู้มีผลงานดีเด่น ทางด้านวัฒนธรรม (ภาคใต้)
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- ๒๕๓๖ เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย ชั้นที่ ๕
เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย
- ๒๕๔๕ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทยภาคใต้
รุ่นที่ ๒ ด้านศิลปกรรม จากสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
- ๒๕๔๘ เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่สรรเสริญยิ่ง ปฐมดิเรกคุณาภรณ์

ประวัติชีวิตและการศึกษา

ครูอ๋อม จันทรชুম เกิดเมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๔๗๕ ที่อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา เป็นบุตร นายคลัง และนางน่วม จันทรชুম จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ สมรสกับนางสมใจ จันทรชুম

ครูอ๋อมเกิดมาในครอบครัวเกษตรกรที่มีอาชีพเสริมด้านหนังตะลุง มีบิดาเป็นนายหนังตะลุง และสมาชิกในครอบครัวเป็นช่างแกะสลักรูปหนังตะลุง จึงมีโอกาสคลุกคลี เรียนรู้ งานศิลปกรรมแขนงนี้มาแต่เยาว์วัย

“ผมเป็นลูกกำพร้า พ่อเป็นนายหนังตะลุงที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักกันในนามหนังคลั่ง หรือหนังคลั่งโหม่ง แม่เสียชีวิตอายุ ๘ ปี พ่อหยุดเล่นหนังหันมาทำนา ผมต้องไปอาศัยอยู่กับพ่อตา เป็นน้องของคุณย่า ชื่อนายปลอด ชูศรี ท่านมีอาชีพแกะสลักรูปหนังให้กับคณะหนังตะลุงต่าง ๆ ในภาคใต้ ผมก็ได้ฝึกงานกับท่าน จนกระทั่งอายุ ๑๑-๑๒ ปี เริ่มฝึกอย่างจริงจัง พออายุ ๑๓-๑๔ ก็มีความชำนาญประกอบเป็นอาชีพได้ และจับอาชีพนี้ตลอดมา”

ประวัติการทำงาน

ครูอ้อมฝึกงานอยู่เพียง ๒ ปี ก็สามารถออกมาประกอบอาชีพแกะหนังตะลุงขายเองได้ด้วยวัยเพียง ๑๔ ปี จากฝีมืออันประณีต มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว รูปหนังตะลุงของครูจึงเป็นที่ต้องการของนายหนังตะลุงชื่อดัง ทำให้ชื่อเสียงของครูอ้อมเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

“พ.ศ. ๒๕๒๓ ชาวต่างประเทศจะมาซื้อตัวผมให้เงิน ๕ ล้านบาท ให้ผมไปเป็นครูฝึกให้ประเทศเยอรมัน คิด ๆ แล้วเราเป็นทหารมาแล้ว มรดกของแผ่นดิน มรดกของเราจะให้เค้าไปไม่ได้ ไม่ใช่แต่หนังตะลุงอย่างเดียว เค้าต้องการตัวเรา กนกกลายไทยผมเขียนได้ทั้งนั้น เขียนจิตรกรรมเราก็เขียนเป็น เงิน ๕ ล้านบาทพอหาได้ แต่มรดกตกทอดเราคงจะหาไม่ได้ เราต้องอนุรักษ์ไว้ให้ลูกให้หลานดีกว่า”

นับแต่นั้นมาครูอ้อม จันทร์ซุ่ม จึงได้ยึดอาชีพทำรูปหนังตะลุงเรื่อยมา สร้างผลงานไว้มากมาย ทุกวันนี้ หากใครได้มาเยือน จังหวัดพัทลุง จะได้เห็นรูปหนังฝีมือครูอ้อม จัดแสดงไว้เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัด ณ ชายหาดลำปำ

๑

๒

๑.- ๒. รูปหนังฝีมือครูอ้อม ณ ชายหาดลำปำ
จังหวัดพัทลุง

แนวทางการสร้างสรรค์งาน

แนวทางการสร้างสรรค์งานสลักรูปหนังของครูอ๋ิม น่าสนใจและสามารถเรียนรู้เพื่อใช้เป็นแบบอย่างในการสืบสานงานช่างศิลป์ไทยได้เป็นอย่างดี ด้วยครูใช้ทั้งแนวทางการสืบทอดวิชาช่างของโบราณ แต่ก็มีจิตใจกว้างขวางแลเห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ จึงสามารถหาแนวทาง ความลงตัว กับการเผยแพร่ ส่งผ่านวิชาช่างสลักรูปหนังให้แก่ชนรุ่นใหม่

ตลอดระยะเวลาหลายทศวรรษในการทำงาน ครูอ๋ิมได้ใช้ความรู้และภูมิปัญญาที่ได้รับถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ และจากการสั่งสมความรู้ความชำนาญจากการปฏิบัติด้วยตนเอง พัฒนาการสลักรูปหนังตะลุงให้เป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติ และยังคงดำรงอยู่คู่สังคมไทยได้อย่างน่าภาคภูมิใจ อาทิ การพัฒนาอุปกรณ์แกะสลักรูปหนังตะลุง ให้สามารถทำงานได้ แกะสลักรูปหนังได้สะดวก รวดเร็ว และสวยงามยิ่งขึ้น

“มุก หรือตุ๊ดตู่ เพิ่งได้ทำดีมาเมื่อราว ๆ ๓๐ ปี ก่อนหน้านั้นใช้กำนกรด หรือกำนรมเงิน เอามาพับและทำให้กลมใช้เป็นอุปกรณ์ตอกหนังหรือแกะสลักหนังตะลุง ตอนนั้นชาวญี่ปุ่นมาซื้อรูปหนังผม ได้คุยกันหลายอย่าง ผมจึงขอให้ล่ามช่วยถามว่าเขาสามารถทำอุปกรณ์ตอกหนังแบบตรงปลายเป็นรู รูปร่างต่าง ๆ ได้หรือไม่ หลังจากนั้นปีหนึ่งเขาทำมาให้ ๓ ชิ้น เอามาใช้แล้วดี จากนั้นผมก็ออกแบบเพิ่มเป็นรูปดาว หยาดน้ำค้าง กลีบส้ม หัวใจ เขาก็ทำให้มา จึงได้ใช้กันต่อมา และทุกวันนี้ใช้แพร่หลายกันทั่วภาคใต้”

๑

๒ ๓

๑.- ๓. อุปกรณ์แกะสลักรูปหนังตะลุง ผลงานการพัฒนาของครูอ๋ิม จันทรชุ่ม ผাগไว้ให้วงการแกะสลักหนังตะลุงในภาคใต้ของประเทศไทย

หัวใจของการทำรูปหนังตะลุง อยู่ที่ความใสของผืนหนัง สดส่วน สีสันทัน และลวดลาย ซึ่งรูปหนังฝีมือของครูอิม มีคุณสมบัติข้างต้นอย่างพร้อมสมบูรณ์ ครูอิมเล่าว่าได้ค้นพบวิธีการฟอกหนังให้ใสและไม่มีการเปลี่ยนได้โดยบังเอิญ

“ลูกสาวชื่อส้มแป้น แล้วก็ส้มจี๊ดมา ผมก็ปอกกิน มันเปรี้ยว โมโหก็เลยเอาขี้กับหนังที่กำลังขูดเอาฟางผืด ออกอยู่ แล้วมันก็ขึ้นแสงขึ้นมา..หนังผืนนั้นผมก็ขูดสำเร็จเลย..พอแห้งเสร็จเรียบริ้วหนังมันก็ใสเหมือนพลาสติก สวยมาก”

ในปัจจุบันนี้หนังที่นำมาใช้ทำรูปส่วนใหญ่มาจากกรรมวิธีการฟอกหนังที่ครูอิมคิดขึ้นมา
กรรมวิธีการฟอกหนังให้ใสตามแบบฉบับครูอิม

๑. ใช้ส้มจี๊ดขี้กับผืนหนัง

๒. ขูดฟางผืดออก

๓.-๔. ได้ผืนหนังที่ใสสะอาด และขึ้นแสงสวยงาม

ผลงานที่สื่อถึงความห่วงใยในงานช่างแขนงนี้อีกอย่างหนึ่งของครูอิม ก็คือ ภาพประดับตกแต่งรูปหนังตะลุง ครูอิมได้คิดพัฒนารูปแบบตัวหนังให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบัน ในเวลาที่ศิลปะพื้นบ้านแขนงนี้กำลังจะสูญหาย

“ความนิยมของหนังตะลุงมันลดน้อยลง ผมก็เปลี่ยนมาเป็นหนังทางชน ชายชาวต่างประเทศ หรือว่าจำหน่ายให้หน่วยงานราชการใช้เป็นของที่ระลึก ผมก็จับเรื่องรามเกียรติ์ รูปพญาครุฑ สรรพัตถ์อย่างที่เราเขียนขึ้นมาได้ ก็ได้จำหน่ายก็ได้อนุรักษ์ต่อไป”

รูปหนังตะลุงขนาดใหญ่ที่เพิ่มความสวยงามด้วยการคงผิวด้านขนไว้ ช่วยเพิ่มความอ่อนช้อย นุ่มนวล กลายเป็นรูปหนังแบบใหม่อย่างมีเอกลักษณ์ และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เป็นการสร้างพื้นที่ใหม่ให้รูปหนังตะลุงมีที่ยืนอย่างสง่างาม มิได้จำกัดอยู่แค่โรงหนังตะลุง อีกทั้งเป็นการรักษาภูมิปัญญาไทยด้านการแกะหนังตะลุงให้คงอยู่ได้อย่างน่าชื่นชม

รูปหนังตะลุงที่เพิ่มความสวยงามด้วยการคงผิวด้านขนไว้

ผลงานโดดเด่น

ในชีวิตของครูอ๋ิม จันทร์ชุม แม้มีผลงานมากมาย แต่ผลงานที่ครูภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง ได้แก่ หนังรูปฤาษี สำหรับแขวนประดับผนังขนาดใหญ่ มีความสูงเกือบ ๒ เมตร ด้วยเป็นผลงานที่ผสมผสานความศรัทธาเข้ากับความคิด แรงบันดาลใจ และมีมือเชิงช่างอันสูงส่ง

“ที่คลั่งบ้าคลั่งใจผมตั้งแต่เด็กมาตั้งแต่ฝึกงานอายุ ๑๒ ปี จนถึงปัจจุบันอายุ ๗๘ แล้ว ก็ยังรักอยู่อย่างเดิม ผมรักพ่อฤาษี เพราะว่าทุกแขนงศิลป์และศิลปกรรมก็ต้องมีพระฤาษีเป็นครู”

ครูอ๋ิมใช้เวลาราว ๑ เดือน ในการสร้างสรรค์งานเป็นภาพฤาษีพรหมเมศร์ พร้อมกัน ๒ ภาพ ภาพหนึ่งได้ทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ส่วนอีกภาพหนึ่งประดับไว้ที่ศูนย์สาธิตผลิตภัณฑ์ การแกะหนังตะลุงเพื่อเป็นสิริมงคล และเพื่อเป็นมรดกตกทอดสู่ลูกหลาน อันเป็นสัญลักษณ์อันแสดงถึงความรักและความเคารพในงานทำรูปหนังตะลุงของตน

ครูอ๋ิมในวัยใกล้ ๘๐ ปี ยังคงมีความสุขกับการสร้างสรรค์งานศิลป์ที่ตนรัก

๑

๑. พระฤๅษี ผลงานครุฑอิม จันทรชุ่ม

๒

๒. ศูนย์ศิลปหัตถกรรมบางแก้ว

ถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นหลัง

ครูอิม จันทรชুম ได้ตั้งศูนย์ศิลปหัตถกรรมบางแก้วขึ้นเป็นศูนย์สาธิตผลิตภัณฑ์การแกะหนังตะลุง เพื่อที่จะได้นำวิชาความรู้ที่สั่งสมทั้งชีวิต ถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไป ทั้งให้แก่สมาชิกในครอบครัว ศิษย์ เยาวชน และผู้สนใจทั่วไป

“ผมไปรับเสด็จฯ ที่โคกสูง สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ท่านบอกว่า หนังตะลุงเหมือนเพชรอยู่ในตมนะ ข้าพเจ้าจะขอฝากด้วย ช่วยอนุรักษ์เอาไว้อย่าให้มันเสื่อมเสียไป ผมรับด้วยเกล้าฯ เลยครับ จำเป็นต้องทำให้ได้ เมื่อรับจากพระองค์ท่านแล้วผมก็เลยมาตั้งศูนย์ สอนเด็กนักเรียน ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๒๔ จนถึง ๒๕๔๓ การสอนผมสอนฟรี เพื่อสนองยุคลบาทอุทิศส่วนกุศลให้พระองค์ท่าน ไม่เก็บเงินเลย อดทนอย่างเดียวว่าบุญกุศลนี้ให้ถึงพระองค์ท่าน แม่ของเรา ไม่ใช่ผู้ให้กำเนิด แต่เป็นผู้ให้แผ่นดินให้เราอยู่สุขสบาย”

ศูนย์สาธิตผลิตภัณฑ์การแกะหนังตะลุงนี้ จึงเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ให้มรดกทางหัตถศิลป์นี้ได้ถ่ายทอดไปสู่ผู้สนใจมากมาย ปัจจุบันสมาชิกในครอบครัว และลูกศิษย์ เสมือนลูกไม้ที่หล่นใกล้ต้น ทุกคนร่วมแรงร่วมใจสืบสานต่อยอด ในการทำรูปหนังตะลุงจากภูมิปัญญาที่ครูอิม จันทรชุม ได้สร้างสรรค์ไว้

๑ ๒
๓ ๔

๑.-๔. สมาชิกศูนย์ศิลปหัตถกรรมบางแก้ว ร่วมแรงร่วมใจสืบสานต่อยอดในการทำรูปหนังตะลุง จากภูมิปัญญาที่ครูอิม จันทรชุม ได้สร้างสรรค์ไว้

“เมื่อรักอาชีพอันหนึ่งอันใดแล้ว เราก็ต้องพยายามทำสิ่งนั้นให้ชนะ
แล้วเราก็พยายามอดทน เมตตากรุณาต่อเพื่อนบ้าน ทิฐิ มานะ
๒ อย่างนี้ให้เลือกเอา ทิฐิ มานะ ท่านจะเลือกเอาตัวไหนมาใช้
ก็อยู่ที่ท่าน”

ครูอิม จันทร์ชুম